

Temel Eğitim Bölümünde Öğrenimlerini Sürdüren Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi*

Yasemin ABALI ÖZTÜRK, Çavuş ŞAHİN, Mehmet Kaan DEMİR, Serdar ARCAĞÖK**

Temel Eğitim Bölümünde Öğrenimlerini Sürdüren Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi

Investigation of Anxiety Levels of Prospective Teachers' Towards Teaching Profession in the Department of Elementary Education

Özet

Bu araştırmanın amacı Temel Eğitim Bölümü'nde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygılarını belirlemektir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu bağlamda 2017-2018 öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümünde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adayları araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise amaçlı örnekleme türlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenen 741 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Elde edilen veriler " Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Ölçeği" ile toplanmıştır. Verilerin analizinde öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Cinsiyet, anabilim dalı, sınıf düzeyi, ebeveyn eğitim durumu ve ailede öğretmenlik mesleğini gerçekleştiren birey değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar ortaya çıkmamıştır. Ayrıca lisans programına yerleşmede öğretmenlik mesleğini tercih etme sırasının öğretmen adaylarının kaygı düzeylerini belirlemede etkili bir değişken olduğu ve anlamlı fark oluşturduğu belirlenmiştir.

Abstract

The aim of this study was to determine the anxiety levels of prospective teachers' towards teaching profession from the department of elementary education. A survey model was used. The population of the study consisted of prospective teachers from the Department of Elementary Education at Çanakkale Onsekiz Mart University in the 2017-2018 academic year. The sample consisted of 741 prospective teachers selected by convenience sampling type. Data were collected with the Anxiety Scale for Teaching Profession. The findings revealed that prospective teachers' professional anxiety levels were low. Besides, no significant difference was observed in the anxiety levels of the prospective teachers in terms of gender, department, year-based seniority, parents' educational status, and presence of a teaching family member. On the other hand, a significant difference was discovered in the anxiety levels of the prospective teachers in terms of the place of preferring teaching as a major on their list of undergraduate programs, which was found to be effective in determining the anxiety levels of prospective teachers.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, Öğretmenlik mesleği, Temel Eğitim

Key Words: Anxiety, Elementary Education, Teaching Profession

1. Giriş

Meslek, belirli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş olarak

* Bu çalışma, I. Uluslararası Temel Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yasemin ABALI ÖZTÜRK, Dr. Öğrt. Üyesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, yabali@comu.edu.tr, ORCID ID orcid.org / 0000-0003-1961-0557, Çavuş ŞAHİN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, csahin25240@yahoo.com, ORCID: orcid.org/0000-0002-4250-9898, Mehmet Kaan DEMİR, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ORCID: orcid.org/0000-0001-8797-0410, Serdar ARCAĞÖK, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, serdar_arcagok21@comu.edu.tr. ORCID: orcid.org/0000-0002-4937-3268

tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2005). Bir meslek olarak öğretmenlik ise özel uzmanlık bilgisi ve becerisi gerektirmektedir (Celep, 2009). Bu çerçevede dikkate alındığında öğretmenlik mesleği, ekonomik bir kazanç elde etmek amacıyla, sahip olduğu bilgi, beceri ve yeterlikleri hedef kitleye benimsetme işi olarak görülmektedir (Cemaloğlu, 2011). Öğretmenlik mesleği aynı zamanda devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üstlenen özel bir ihtisas mesleğidir (Uslu ve Ağırkan, 2017). Hacıoğlu ve Alkan (1997) ise öğretmenlik mesleğini daha geniş bir yaklaşımla ele alarak bu mesleği, özel uzmanlık bilgi ve becerisini içeren, uzun ve yoğun bir akademik çalışma ile belirli bir özel formasyon gerektiren ileri düzeyde ve statüde olan bir meslek şeklinde tanımlamışlardır. Öğretmenlik mesleğine hazırlık bazı ölçütlerle sağlanmaktadır. Bu ölçütler; genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon şeklinde belirlenmiştir. Söz konusu ölçütlerin kazanılabilmesi için ise hangi öğretim düzeyinde olunursa olunsun öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmeleri koşulu aranmaktadır (Küçükahmet, 2002; Uslu ve Ağırkan, 2017).

Öğretmenlik mesleğine yetiştirme süreçlerinin ilk uzmanlık alanını genel kültür dersleri oluşturmaktadır. Bu uzmanlık alanından beklenen öğretmenin kapsamlı bir bilgi birikimine sahip olmasıdır. Öğretmen sahip olduğu genel kültür bilgisi ile öğretmenlerin sahip olması gereken davranışları, toplum yapısını, kültürel değerleri ve çevresinde olup bitenleri sürekli olarak öğrencilerine aktarabilir (Uslu ve Ağırkan, 2017). Ayrıca genel kültür dersleri alanla ilişkili olay ve olguların açıklanması, farklı disiplinler arasında ilişkiler kurulması, çeşitli öğretim ilkelerinin deneyimlenerek öğrenilmesine önemli katkılarda bulunmaktadır (Çelikköz, 2003).

Öğretmenlerin kendi alanı ile ilgili bilgi ve becerileri kazanması gerekir. Alanında yeterli bilgi ve beceriye sahip olamamış bir öğretmenin başarılı olması mümkün değildir. Başka bir ifadeyle öğretmenin öğretimini sürdüreceği ders alanı hakkında alan bilgi ve becerisinin olması zorunludur. Örneğin, matematik öğretmenin matematikle ilişkili alan bilgisine sahip olması, kendi alanına özgü yetmişmiş olması gerekir (Cemaloğlu, 2011; Celep, 2009).

Öğretmenlerin sahip olması gereken diğer bir uzmanlık alanı ise öğretmenlik meslek bilgisidir. Öğretmenlik mesleği aynı zamanda özel mesleki yeterlikleri de gerektirmektedir. Öğretmenin bir alanı ya da konuyu çok iyi bilmesi eğitim ve öğretim etkinliklerinin temel ön koşullarından biri olmasına karşın etkili ve nitelikli bir öğretim için yeterli değildir. Bu çerçevede öğretmenin öğretmenlik mesleğiyle ilgili bazı bilgi ve becerilere de gereksinimi bulunmaktadır. Bu noktada öğretmenin öğrenme öğretme sürecinde planlama, öğretim süreci, sınıf yönetimi, iletişim, ölçme ve değerlendirme gibi öğretmenlik meslek bilgisi yeterliklerine de sahip olması beklenmektedir (Celep, 2009; Şişman, 2013).

Eğitim sisteminin temel unsurlarını öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler, eğitim uzmanları, eğitim programları, eğitim teknolojisi, fiziki ve finansal kaynaklar oluşturmaktadır. Bunlar arasında en temel ve başat öge ise öğretmenlerdir. Bu bakımdan eğitimin niteliğini ve kalitesini belirleyen temel ölçüt de öğretmenlerdir. Başka bir ifadeyle öğretmenler, eğitim sisteminin temel aktörleridir (Şişman, 2013).

Öğrencilerin çağın ihtiyaç ve beklentilerine uygun donanıma sahip olmaları, onların toplumsal yaşamda bir birey olarak var olmaları için büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin çağın şartlarına uygun nitelikte yetiştirilmeleri ise öğretmenin mesleğini profesyonelce yürütebilecek koşullara sahip olmasıyla mümkündür. Bu bağlamda öğretmenin yalnızca bir öğretici değil aynı zamanda birer eğitici olması gerekir. Öğretmenin iyi bir eğitici olabilme şartı ise meslek hakkında yeterince bilgi sahibi olmak, eğitcilik yetilerini kazanmak ve eğitim sistemini kavramaktır (Özden, 2008).

Öğretmenin yalnızca mesleki formasyona sahip olması da başarılı bir öğretmen olması için yeterli koşulu sağlamamaktadır. Öğretmenin iyi bir vatandaş olmakla birlikte, kişilerarası ilişkilerde de başarı olması beklenmektedir (Oktay, 2013). Eğitim sisteminde başat aktör konumundaki öğretmenlerin uygar düşüncelere dayalı bakış açısına, tutarlı ve dengeli bir kişiliğe sahip olmaları gerekmektedir (Arslan, 2007). Öğretmenlere yüklenen farklı rollerle birlikte yerine getirmeleri gereken görevler de bulunmaktadır (Kıncal, 2011). Öğretmenlere yüklenen rollere dayalı dört temel görev bulunmaktadır. Bunlar; öğretme görevi, idare ve yönetim görevi, mesleki konu alanı uzmanlık görevi ve öğrenci danışmanlık görevi şeklinde sıralanabilir (Özdemir, Yalın ve Özdemir, 2010).

Şişman (2013), öğretmenlik mesleğinin bazı özelliklere sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu özellikleri dörde ayırmıştır. Bunlar; yapılan işin niteliği bakımından öğretmenlik (insanları, okumayı, düşünmeyi, öğrenmeyi ve öğretmeyi seven bireyler için tercih edilen bir meslek), çalışma koşulları bakımından öğretmenlik (bazı mesleklerle göre daha fazla tercih edilen bir meslek) olarak belirtmiştir. Bununla birlikte ifade ettiği diğer iki özellik ise çalışma ortamları bakımından öğretmenlik (okul, sınıf, laboratuvar, atölye gibi genellikle kapalı mekânlarda gerçekleştirilen bir meslek), bireylerle ilişkiler bakımından öğretmenlik (Toplumun geniş bir kesimine hitap eden meslek) şeklindedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde eğitim fakültelerinde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeylerini (Akgün ve Özgür, 2014; Atmaca, 2013; Bozdam ve Taşkın, 2011; Çabi ve Yalçınalp, 2013; Donmuş, Akdoğan ve Eroğlu, 2017; Doğan ve Çoban, 2009; Dursun ve Karagün, 2012; Fadlilmula, 2013; Köklükaya ve Yıldırım, 2016; Köse, 2006; Özder, Konadralı ve Zeki, 2010; Özen, Yıldız ve Yıldız, 2013; Serin, Güneş ve Değirmenci, 2015; Şahin, 2011;Tural ve Kabadayı, 2014; Türkddoğan, 2014) belirlemeyi amaçlayan araştırmalara da rastlanmıştır. 21. yüzyıl öğretmenlerinin hem kendi hem de eğitim sisteminin gelişimini çok yönlü şekilde sağlayabilmeleri alanına hakim, sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimleri izleyip çevresine yansıtan, girişimci, bilgi ve bilgi kaynaklarına ulaşım, onları aktarma ve paylaşımlarıyla mümkündür. Bu noktadan hareketle öğretmenlerin ulusal ve uluslararası alanlarda işbirliğine açık, iletişim içerisinde olan, proje üreten ve evrensel sorunlara çözüm arayan bir nitelikte olmaları hedeflenmektedir. Bu yeni yaklaşım çerçevesinde öğretmenlerden, kendilerini bu çağın ihtiyaçlarına ve eğitim beklentilerine uygun olarak sürekli şekilde geliştirmeleri beklenmektedir. Öğretmenlerin iyi yetiştirmeleri, hızlı değişen bilgi iletişim teknolojisi ve bilgi çağında güncel olanı izlemeleri beklenmektedir (Cemaloğlu, 2011; Özdemir, Yalın ve Sezgin, 2004) . Öğretmenlerin söz konusu nitelikleri taşımalarında ve yetiştirmelerinde etkili olan unsurlardan biri de kendi mesleklerine yönelik kaygıdır. Bu çerçevede eğitim fakültelerinde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının mes-

leki kaygılarının güncel olarak irdelenmesinin öğretmenlik mesleğinin daha nitelikli hale dönüşmesine katkıda bulunacağı beklenmektedir.

Öğretmenlik mesleğinden gerek toplum olarak gerekse devlet olarak beklentilerin çok yüksek olması öğretmen adaylarının kaygı düzeylerini arttırabilmektedir. Formal eğitimin temelini ve ilk yapı taşlarını oluşturan temel eğitim kademelerini oluşturan okul öncesi ve ilkokulun; çocuğun temel becerilerinin geliştirilmesi açısından önemi yadsınamaz. Bu kademelerde öğretmenlik görevini icra edecek olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin kaygılarının belirlenmesi ve olumsuz durumlara ilişkin çözümlerin üretilmesi öğretmenlik mesleğinin niteliği açısından oldukça önemlidir.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerini belirlemek ve çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

Bu amaç doğrultusunda belirlenen alt problemler aşağıda sunulmuştur. Hizmet-öncesi eğitim gören temel eğitim öğretmen adaylarının;

1. Öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyleri nedir?

2. Öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyleri

a. Cinsiyetlerine,

b. Üniversiteye yerleştirme sınavında öğretmenlik tercihinin sırasına,

c. Eğitim gördükleri anabilim dalına,

d. Sınıf düzeyine,

e. Ebeveyn eğitim durumu,

f. Ailede (anne, baba, kardeş) öğretmenlik mesleğini gerçekleştiren birey olmasına göre farklılaşmakta mıdır?

2. Yöntem

Araştırma, hizmet-öncesi eğitim gören temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerini belirlemek ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi boyutunda nicel araştırma modellerinden tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modelleri mevcut ya da var olan durumun olduğu gibi betimlenmesini ifade eden modeller şeklinde tanımlanmaktadır (Ary, Jacobs, Razavieh ve Sorensen, 2006; Karasar, 2009). Temel eğitim bölümünde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerinin mevcut durumu belirlenmek istendiğinden araştırmada tarama modeli tercih edilmiştir.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Okul Öncesi Eğitimi ve Sınıf Eğitimi Anabilim Dallarında öğretmen adayları, örneklemini ise Araştırmanın örneklemini ise amaçlı örnekleme türlerinden kolay ulaşılabılır durum örnekleme oluşturmuştur. Bu bağlamda 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde Okul Öncesi Eğitimi ve Sınıf Eğitimi Anabilim Dallarının 1., 2., 3. ve 4.sınıflarında eğitim-öğretim gören 741 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Tablo 1. Örneklem Grubu Oluşturan Öğretmen Adaylarının Kişisel Bilgileri

		<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	613	82.7
	Erkek	128	17.3
Sınıf Düzeyi	1. sınıf	183	24.7
	2. sınıf	195	26.3
	3. sınıf	158	21.3
	4. sınıf	205	27.7
Anabilim Dalı	Sınıf Eğitimi	368	49.7
	Okul Öncesi Eğitimi	373	50.3
Tercih Sırası	1-5	603	81.4
	6-10	69	9.3
	11-15	31	4.2
	16 ve üstü	38	5.1
Anne Eğitim Durumları	Okuryazar değil	25	3.4
	İlkokul	402	54.3

	Ortaokul	126	17.0
	Lise	132	17.8
	Önlisans	18	2.4
	Lisans	35	4.7
	Yüksek Lisans	3	0.4
	Okuryazar değil	4	0.5
	İlkokul	252	34.0
	Ortaokul	143	19.3
Baba Eğitim Durumları	Lise	215	29.0
	Önlisans	35	4.7
	Lisans	77	10.4
	Yüksek Lisans	15	2.1
	Toplam	741	100

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmen adaylarının % 82.7'si kadın, % 17.3'ü erkektir. Öğretmen adaylarının eğitim aldıkları anabilim dalına ve sınıf düzeyine göre dağılımına bakıldığında; sınıf eğitimi % 49.7 oranla, okul öncesi eğitimi % 50.3 oranla birbirine yakın oranlara sahip olduğu ve % 27.7'sinin 4. Sınıf düzeyinde eğitim aldığı görülmektedir. Örneklem grubun ebeveynlerinin eğitim düzeyleri açısından ise; anne (% 54.3) ve baba (% 34.0) eğitim durumlarının ilkokul düzeyinde yoğunlaştığı Tablo 1'de dikkati çeken veriler arasındadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada; hizmet-öncesi eğitim gören temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerini belirlemek ve çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla, araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ve Köklükaya ve Güven Yıldırım (2016)

tarafından geliştirilen beşli likert tipi “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Ölçeği” kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda; temel eğitim öğretmen adaylarına cinsiyet, öğrenim görülen sınıf düzeyi, anabilim dalı, üniversiteye giriş tercihlerinde öğretmenlik tercih sırası, ebeveynlerinin eğitim düzeyine ve ailelerinde öğretmenlik mesleğini icra eden birey olup olmadığına ilişkin kapalı uçlu sorular yöneltilmiştir. “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Ölçeği”nde 35 adet beşli likert tipi (5=tamamen katılıyorum - 1=kesinlikle katılmıyorum) madde vardır ve bütünü için hesaplanan Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.94 olarak bulunmuştur. Örneklemen maddelere vermiş oldukları cevapların ortalamaları değerlendirilirken; 1.00-1.79 arasındaki puanlar kesinlikle katılmıyorum, 1.80-2.59 katılmıyorum, 2.60-3.39 orta derecede katılıyorum, 3.40-4.19 katılıyorum ve 4.20-5.00 tamamen katılıyorum şeklinde derecelendirilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde betimsel istatistikten faydalanılmıştır. Veriler, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde kullanılacak istatistik teknikleri belirlemede dağılımların normal dağılım gösterip göstermediği ölçeğe ilişkin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenerek test edilmiştir.

Tablo 2. “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı” Ölçeğine İlişkin Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri

	<i>N</i>	<i>Kurtosis</i>	<i>Skewness</i>
Puanlar	741	.221	.573

Tablo 2’de; “Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Ölçeği” nin çarpıklık değerinin .573 değeriyle, basıklık değerinin .221 değeriyle -2 ve +2 arasında değer verdiği görülmektedir. Dağılımın parametrik olup olmadığı amacıyla yapılan analizlere dayanılarak; araştırma probleminin çözümünde parametrik istatistiksel tekniklerden “bağımsız örnekler t-testi” (independent-samples t-test) ve “one-way anova” testlerinin kullanılması uygun görülmüştür (George ve Mallery, 2010).

Tablo 2’de dağılımın normal dağılıma uygun olduğu çarpıklık ve basıklık değerleriyle gösterilmesine rağmen; Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının ebeveynlerinin eğitim durumu değişkenine göre örneklem sayılarının normal olmayan bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Çok küçük örneklem için ve datanın, parametrik tekniklerin varsayımlarına uygun olmadığı durumlarda parametrik olmayan teknikler daha kullanışlıdır (Can, 2018; Kalaycı, 2009). Bu sebepten dolayı; araştırmaya katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerinin ebeveynlerinin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için parametrik olmayan istatistiksel tekniklerden “Kruskal Wallis H” testi ve farklılaşma varsa bu farklılığın hangi ikililer arasında olduğunu tespit etmek için “Mann Whitney U” testinin kullanılması uygun görülmüştür.

3. Bulgular ve Yorum

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada “Hizmet-öncesi eğitim gören temel eğitim öğretmen adaylarının; öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyleri nedir?” şeklinde ifade edilen birinci alt problem kapsamında; temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Düzeylerinin Genel Ortalaması

	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>
Öğretmen mesleğine yönelik kaygı düzeyi	741	2.09	.639

Tablo 3 incelendiğinde; öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyleri 5 üzerinden 2.09 aritmetik ortalamayla «Katılmıyorum» düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulguya dayanılarak; temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerinin düşük olduğu söylenebilir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada “Hizmet-öncesi eğitim gören temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyleri cinsiyetlerine ve üniversiteye yerleştirme sınavında öğretmenlik tercihinin sırasına, eğitim gördükleri anabilim dalına ve sınıf düzeyine, ebeveynlerinin eğitim düzeyine ve ailede (anne, baba, kardeş) öğretmenlik mesleğine icra eden birey olup/olmamasına göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde ifade edilen ikinci alt problem kapsamında öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Cinsiyetlerine Göre Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Düzeyleri

<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Kadın	613	2.08	.641			
Erkek	128	2.15	.627	739	-1.245	.214

$p < .05$ düzeyinde anlamlıdır.

Temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(739)} = -1,245, p > .05$).

İkinci alt problem kapsamında öğretmen adaylarının üniversiteye yerleştirme sınavında öğretmenlik tercihinin sırasına göre öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyleri Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Üniversiteye Yerleştirme Sınavında Öğretmenlik Tercihinin Sırasına Göre Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Düzeyleri

Tercih Sırası	N	$\bar{X}$	$\frac{Gen}{\bar{X}}$	Varyans Kaynağı	sd	KT	KO	F	p	Anlamlı Fark
1-5	603	2.06		Gruplar Arası	3	3.96	1.32			
6-10	69	2.19	2.09					3.27	.021*	1-4
11-15	31	2.06		Gruplar İçi	737	298.01	.40			p*=.049
16 ve üstü	38	2.36		Toplam	740	01.98				

P* <.05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5’de temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerinde üniversiteye yerleştirme sınavında öğretmenlik tercihinin sırası bakımından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan ANOVA (tek yönlü varyans analizi) testi sonucunda; üniversiteye yerleştirme sınavında öğretmenlik tercihi sıralarının aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F_{(3-737)}=3.27$, $p=.021<.05$). Bu anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için kullanılacak olan post-hoc karşılaştırma tekniğinin karar verilmesi aşamasında varyansların homojenliği Levene’s testi ile saptanmıştır. Levene’s testi sonucu .916, $p>.05$ olarak bulunmuş ve varyansların homojenliği durumunda sıklıkla kullanılan Scheffe testi sonuçlarına göre; tercih sırası “1-5” olan öğretmen adayları ile “16 ve üstü” olan adaylar arasında $p=.049<.05$ düzeyinde bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur.

Tablo 6. Eğitim Gördükleri Anabilim Dalına Göre Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Düzeyleri

Eğitim-Öğretim Gördükleri ABD	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Sınıf Eğitimi	373	2.10	.632			
Okul Öncesi	368	2.09	.647	739	.209	.835

Tablo 6’da temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerinin eğitim-öğretim gördükleri anabilim dalına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($t_{(739)}=.209$, $p>.05$). Anabilim dalına göre ortalamalar dikkate alındığında; okulöncesi ve sınıf eğitiminde eğitim-öğretim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeyleri-

nin birbirine çok yakın olduğu ve düşük düzeyde olduğu elde edilen bulgular doğrultusunda söylenebilir.

Tablo 7. Eğitim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Düzeyleri

Sınıf Düzeyi	N	$\bar{X}$	$\frac{Gen}{\bar{X}}$	Gen Ss	Varyans Kaynağı	sd	KT	KO	F	p
1.Sınıf	183	2.13			Gruplar Arası	3	1.59	.531		
2.Sınıf	195	2.13	2.09	.639					1.302	.273
3.Sınıf	158	2.09			Gruplar İçi	737	300.39	.408		
4.Sınıf	205	2.02			Toplam	740	301.98			

Tablo 7 incelendiğinde; temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerinin eğitim gördükleri sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($F_{(3-737)}=1.302$, $p>.05$). Eğitim görülen sınıf düzeyine göre ortalamalar dikkate alındığında; 4.sınıfta eğitim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin en düşük kaygı düzeyine sahip oldukları ve eğitim gördükleri sınıf düzeyi arttıkça kaygı düzeylerinin azaldığı söylenebilir.

Tablo 8. Ebeveynlerinin Eğitim Durumuna Göre Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Düzeyleri (Kruskal Wallis H Testi)

Ebeveyn Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	d	s	χ^2	p
Okur-yazar değil	25	377.98				
İlkokul	402	380.49				
Ortaokul	126	365.23				
Lise	132	346.80		6		
Önlisans	18	407.75			3.652	.724
Lisans	35	347.07				
Yüksek Lisans	3	407.67				

Baba Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	4	500.13	6	4.709	.582
	İlkokul	252	379.61			
	Ortaokul	143	377.33			
	Lise	215	357.51			
	Önlisans	35	336.16			
	Lisans	77	367.56			
	Yüksek Lisans	15	423.97			

Tablo 8’de temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerinin anne eğitim durumlarına ($\chi^2_{(6)}= 3.652$, $p=.724$) ve baba eğitim durumlarına ($\chi^2_{(6)}= 4.709$, $p < .582$) göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 9. Ailesinde Öğretmenlik Mesleğini İcra Eden Birey Olup/Olmamasına Göre Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Düzeyleri

Ailede öğretmen olma durumu	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Var	156	2,14	,678	739	1,015	,311
Yok	585	2,08	,628			

Tablo 9’da temel eğitim öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerinin ailesinde öğretmenlik mesleğini icra eden olup/olmamasına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($t(739)= 1.015$, $p>.05$).

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Temel Eğitim bölümünde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının kaygı düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguyu Akgün ve Özgür (2014) tarafından Bilişim Teknolojileri Eğitimi Bölümü’nde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarıyla gerçekleştirdikleri araştırma bulguları desteklemektedir. Ayrıca, Doğan ve Çoban (2009) tarafından eğitim fakültesinde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen araştırma sonuçları da bu bulguyu desteklemektedir. Benzer şekilde Dilmaç (2010), Doğan ve Çoban (2009), Köse (2006), Özen, Yıldız ve Yıldız (2013) da öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygılarının düşük düzeyde olduğuna ulaşımlardır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum sergilemeleri bu durumun temel nedenlerinden biri olabilir.

Bununla birlikte Temel Eğitim Bölümü'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutuma yeterli düzeyde sahip olduklarına yönelik inançları da bu bulgunun ortaya çıkmasında etkili olabilir. Ayrıca, öğretmen adaylarının mesleki yaşamlarını yerine getirmede herhangi bir sıkıntı ya da sorun yaşamayacaklarını düşünmeleri de bu durumun ortaya çıkmasında etkili olabilir.

Araştırmada elde edilen diğer bir bulgu ise cinsiyetin öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını belirlemede etkili bir değişken olarak ortaya çıkmamasıdır. Başka bir ifadeyle öğretmen adaylarının kaygı düzeyleri cinsiyet değişkeni bakımından benzerlik göstermektedir. Atmaca (2013), Dilmaç (2010), Özdayı (2000) ile Ünalı ve Alaz (2008) tarafından farklı anabilim dallarında öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen araştırma bulguları da bu bulguyla örtüşmektedir. Günümüzde lisans düzeyinde öğrenim sürdüren kız ve erkek öğretmen adaylarının toplumsal yaşama etkin katılımları, daha dışa dönük bir kişilik sergilemeleri ve benzer olanaklara sahip olmaları bu durumun nedeni olarak görülebilir.

Anabilim dalı değişkeninin öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını belirlemede anlamlı bir değişken olmadığı ortaya çıkmaktadır. Böyle bir sonuç, her iki Anabilim Dalı'nda ki (Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı ve Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı) öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini yürüteceklerine yönelik tutumlarının olumlu ve motivasyonlarının yüksek düzeyde olmasından kaynaklanabilir. Donmuş, Akpınar ve Eroğlu (2017)'de gerçekleştirdikleri araştırmada Anabilim Dalı değişkeninin öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını ortaya çıkarmada önemli bir ölçüt olmadığını belirlemiştir. Öğretmenlik Mesleğine hazırlık, genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyonla sağlanmaktadır (MEB Temel Kanunu, 1973). Bu çerçevede her iki Anabilim Dalındaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini gönüllü olarak tercih etmeleri, konu alan bilgisine sahip olduklarını düşünmeleri ve öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği diğer yeterliklere sahip olduklarına yönelik inançları bu bulgunun ortaya çıkmasında etkili olabilir.

Öğretmen adaylarının eğitim gördükleri sınıf düzeyi değişkeni yükselmesi öğretmenlik mesleğine yönelik kaygılarına anlamlı bir etkide bulunmamıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini bilinçli olarak tercih etmeleri, öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu bakış açılarının lisans eğitimleri boyunca değişmemesi bu bulguların ortaya çıkmasına yol açabilir.

Öğretmenlik mesleğini tercih etme sırasının öğretmen adaylarının mesleğe yönelik kaygılarını ortaya çıkarmada etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. 1-5 arasında öğretmenlik mesleğini tercih eden öğretmen adaylarının 16 ve üstü tercihte bulunan öğretmen adaylarına göre öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu Doğan ve Çoban (2009)'ın gerçekleştirdiği araştırma bulgularının sonuçlarıyla çelişmektedir. Bu durumun nedeni Doğan ve Çoban (2009) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmen adaylarının ilk tercihlerini büyük oranda eğitim fakültesi olarak belirlemelerinden kaynaklanabilir.

Araştırmada öğretmen adaylarının mesleki kaygılarının annenin ve babanın eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulguların analizinde öğretmen adaylarının mesleki kaygıları ile anne ve baba eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, Doğan ve Çoban (2009) ve Akgün ve Özgür (2014) ve Türkdogan (2014) tarafından farklı anabilim dallarında öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarıyla yapılan araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Bu araştırmada anne ve babanın eğitim durumunun öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmede etkili bir değişken olmadığına ulaşılmıştır. Bu noktadan hareketle öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygılarının ailelerinden bağımsız şekilde oluştuğu düşünülebilir.

Araştırmada dikkat çekici bir diğer bulgu ise öğretmen adaylarının ailesinde öğretmenlik mesleğini yürüten birilerinin olup olmaması değişkeni ile mesleki kaygıları arasında anlamlı bir farklılığın gözlemlenmemesidir. Bu bulgu, Akgün ve Özgür (2014) , Gür (2010) ve Doğan ve Çoban (2009) tarafından yapılan araştırmalarla örtüşmekteyken Saracaloğlu, Kumral ve Kanmaz (2009)'ın araştırma bulguları ile çelişmektedir. Bu çelişkinin ana nedeni ise araştırma verilerinin toplandığı örneklem grupları veya büyüklükleri arasındaki farklılıklar olabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

- Öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını azaltmaya yönelik çeşitli seminer, panel ya da sempozyumlar gerçekleştirilebilir.
- Öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını irdelemeye yönelik nitel ya da karma yöntem araştırmaları gerçekleştirilebilir.
- Farklı bölümlerde öğrenimlerini sürdüren öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri incelenebilir.

Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerini azaltmaya yönelik bir ders eğitim fakültelerinin lisans programlarına eklenebilir.

Kaynaklar

- Akgün, F. ve Özgür, H. (2014).** Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile mesleki kaygılarının incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*. 10 (5), 1206-1223
- Arslan, B. (2007).** *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Öğretim Hizmetinin Niteliği ve Öğretmen. Arslan, B. (Ed.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ary, D., Jacobs, L.C., & Sorensen, C. (2006).** Introduction to Research in Education. United States: Thomson Wadsworth.
- Atmaca, H. (2013).** Almanca, Fransızca ve İngilizce Öğretmenliği Bölümlerinde Okuyan Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygıları. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(10), 67-76.

- Bozdam, A. ve Taşğın, Ö. (2011).** Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(1), 44-53.
- Can, A. (2018).** *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Celep, C. (2009).** *Eğitim Bilimine Giriş*. C. Celep (Ed.). Meslek Olarak Öğretmenlik. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cemaloğlu, N. (2011).** *Eğitim Bilimine Giriş*. M.Ç. Özdemir (Ed.). Eğitim Sisteminde Öğretmenin Rolü ve Özellikleri. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çabi, E. ve Yalçınalp, S. (2013).** Öğretmen Adaylarına Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [H. U. Journal of Education]* 44, 85-96.
- Çeliköz, N. (2003).** *Bir Meslek Olarak Öğretmenlik ve Etiği*. Öğretmenlik Mesleğine Giriş. Ç. Özdemir (Ed.). Ankara: Asil Yayın.
- Doğan, T. ve Çoban, A.E. (2009).** Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Eğitim ve Bilim*, 34 (153), 157–168.
- Donmuş, V., Akpınar, B. ve Eroğlu, M. (2017).** Öğretmen Adaylarının Akademik Özyeterlikleri Ve Mesleki Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [The investigation of the relationship between the academic self-efficacy and occupational anxiety of teacher candidates]. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi [Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute]*, 14 (37), 1-13.
- Dursun, S. ve Karagün, E. (2012).** Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Son Sınıf Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), 93-112.
- Fadlelmula, F. (2013).** Attitudes of Pre-service Teachers towards Teaching Profession. *Turkish Journal of Education*. 2(4), 55-63.
- George, D., & Mallery, M. (2010).** *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson
- Gür, K. (2010).** *Anadolu Öğretmen Liseleri Öğrencileri İle Anadolu Liseleri Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının Ölçülmesi (Konya İl Örneği)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Konya.
- Hacıoğlu, F. ve Alkan C. (1997).** *Öğretmenlik Uygulamaları – Öğretim Teknolojisi*. Ankara: Alkım Yayınevi.

- Özden, Y. (2008).** *Eğitimde Yeni Değerler: Eğitimde Dönüşüm*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özder, H., Konedralı, G. ve Zeki, C.P. (2010).** Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 16 (2), 253-275.
- Oktay, A. (2013).** *İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları*. A. Oktay (Ed.), Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretimin Çocuğun Yaşamındaki Yeri ve Önemi. Ankara: Pegem Akademi.
- Karasar, N. (2009).** *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kökükaya, A.N. ve Yıldırım, E.G. (2016).** Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (43), 1454-1462.
- Köse, S. (2006).** Müzik öğretmeni adaylarının mesleki kaygıları, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 80-89.
- Kıncal, R. (2011).** *Eğitim Bilimine Giriş*. R. Y. Kıncal (Ed.), Bilim Olarak Eğitimin Temelleri. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Küçükahmet, L. (2002).** *Bir öğretmenlik mesleği olarak öğretmenlik, öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Saracaloglu A.S., Kumral O. ve Kanmaz A. (2009).** Anxieties, Academic Motivation Levels And Competencies At Teaching Profession Of Students At Secondary Education Fields Teaching Nonthesis Master Program. *Yuzuncu Yil University, Education Faculty Journal*, 6 (2), 38-54.
- Serin, M., Güneş, A. ve Değirmenci, H. (2015).** The Relationship Between The Attitudes Towards Teaching Profession and The Anxiety Level of Prospective Primary School Teachers. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 4 (1), 21-34.
- Şahin, İ. (2011).** Öğretmen Adaylarının Öğretmen İstihdamı ve Mesleki Geleceklerine İlişkin Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* [Educational Sciences: Theory & Practice], 11 (3), 1167-1184.
- Şişman, M. (2013).** *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özdemir, S., Yalın, H.İ. ve Sezgin, F. (2004).** *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Özdemir, S., Yalın, H. İ. ve Sezgin, F. (2010).** *Eğitim Bilimine Giriş*. Etkili Öğretmenlerin Özellikleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özen, R., Yıldız, S. ve Yıldız, K. (2013).** Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*. 3 (6), 21-30.

Tural, G. ve Kabadayı, Ö. (2014). Pedagogical Formation Program Teacher Candidates' Attitudes Towards the Teaching Profession. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*. 4 (1), 1-12.

Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkdoğan, S.C. (2014). *Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörlere Göre Mesleki Kaygıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T. C. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Denizli.

Uslu, T. ve Ağırkan, M. (2017). *Eğitim Bilimine Giriş*. M. Kağan ve Sinan Yalçın (Ed.). Öğretmenlik Mesleği. Ankara: Pegem Akademi.